

VORST

HET WAS LAAT IN DE WINTER IN NOORDELIJK ROES, UIT DE SOMBERE hemel viel vocht dat regen noch sneeuw genoemd kon worden. Het sprankelende februarilandschap had plaatsgemaakt voor het grauwe grijs van maart en iedereen in het gezin van Pjotr Vladimirovitsj snotterde vanwege het klamme weer en was mager na zes weken op een schamel dieet van zwart brood en zuurkool. Maar niemand dacht aan wintervoeten of loopneuzen, of smachtte naar pap en gebraden vlees, want Doenja zou een verhaal gaan vertellen.

Die avond zat de oude dame op de beste vertelplek: in de keuken, op de houten bank naast de kachel. Die kachel was een enorm geval van gebakken klei, meer dan manshoog en zo groot dat alle vier de kinderen van Pjotr Vladimirovitsj er makkelijk in gepast zouden hebben. Op de platte bovenkant werd geslapen en het binnenste diende om hun eten in te bakken, hun keuken mee te verwarmen en stoombaden voor de zieken mee te bereiden.

‘Welk verhaal willen jullie vanavond horen?’ vroeg Doenja, genietend van de warmte op haar rug. Pjotrs kinderen zaten recht op hun kruk voor haar. Ze waren allemaal dol op verhalen, zelfs de tweede zoon, Sasja, die zo vroom was als Job en stug zou zijn blijven volhouden – als iemand hem die vraag had gesteld – dat hij liever de avond verdiept in gebed had doorgebracht. In de kerk was het echter koud en buiten bleef de natte sneeuw gestaag vallen. Sasja had zijn hoofd om de deur gestoken, maar toen zijn gezicht meteen kletsnat werd, trok hij zich met een blik vol vrome onverschilligheid terug op een kruk die een beetje opzij stond.

De anderen beantwoordden met veel misbaar Doenja's vraag:

'Het veertje van Finist de Tovervalk!'

'Ivan de tsarenzoon en de grijze wolf!'

'De vuurvogel! De vuurvogel!'

De kleine Aljosja zwaaide staand op zijn kruk met zijn armen om zijn grotere broers en zus te kunnen overstemmen en Pjotrs Deense dog hief door alle commotie zijn grote, met littekens bedekte kop.

Maar voor Doenja kon reageren ging de deur met een klap open en werd het gebrul van de storm buiten hoorbaar. In de deuropening verscheen een vrouw die de natte sneeuw van haar lange haar schudde. Haar gezicht gloeide van de kou, en ze was nog magerder dan haar kinderen. In het vuurschijnsel ontstonden er schaduwen op haar ingevallen wangen, hals en slapen. Haar diepliggende ogen weerkaatsen de vlammen. Ze bukte zich en tilde Aljosja op.

Het kind kirde van blijdschap. 'Moeder!' riep hij. 'Matjoesjka!'

Marina Ivanovna zonk neer op een kruk, die ze dichterbij het vuur trok. Aljosja, nog steeds in haar armen, greep haar vlecht met beide knuistjes vast. Ze beefde, al was dat nauwelijks zichtbaar onder haar zware kleren. 'Laten we hopen dat die arme ooi vanavond haar lammeren werpt,' zei ze. 'Anders komt je vader nooit meer thuis. Ben je verhalen aan het vertellen, Doenja?'

'Zodra het stil is,' zei de oude dame scherp. Lang geleden was ze ook de min van Marina geweest.

'Ik heb wel zin in een verhaal,' zei Marina meteen. Ondanks haar lichte toon was haar blik donker. Doenja bekeek haar taxerend. Buiten hilde de wind. 'Vertel ons het verhaal van Vorst, Doenjasjka. Vertel ons over de vorstdemon, de winterkoning Karatsjoen. Omdat hij kwaad is vanwege de dooi is hij vanavond op het oorlogspad.'

Doenja aarzelde. De oudere kinderen keken elkaar aan. In het Russisch werd Vorst Morozko genoemd, de winterdemon, maar lang geleden heette hij Karatsjoen, de god van de dood. Die benaming verwees naar de koning van de donkere midwinter die 's nachts stoute kinderen liet bevriezen, en het was een slecht voorteken die te gebruiken. Het bracht geen geluk hem te noemen zolang hij de wereld nog in

zijn greep had. Marina drukte haar zoon stevig tegen zich aan. Aljosja spartelde tegen en trok aan zijn moeders vlecht.

‘Goed dan,’ zei Doenja na een korte aarzeling. ‘Ik zal het verhaal van Morozko vertellen, van zijn goedheid en zijn wreedheid.’ Ze legde een lichte nadruk op zijn naam: de veilige variant die hun geen ongeluk zou brengen. Met een spottend lachje maakte Marina de handen van haar zoontje los. Geen van de anderen protesteerde, ook al was het sprookje van Vorst erg oud en hadden ze het al talloze malen gehoord. Doenja’s expressieve, duidelijke stem zou het zeker tot een mooie luisterervaring maken.

‘In een zeker vorstendom...’ begon Doenja. Toen zweeg ze echter met een gebiedende blik op Aljosja, die piepend als een vleermuis op en neer stuitte in de armen van zijn moeder.

‘Sst,’ zei Marina, waarna ze hem weer de punt van haar vlecht gaf om mee te spelen.

‘In een zeker vorstendom,’ herhaalde de oude dame op waardige toon, ‘woonde een boer die een mooie dochter had.’

‘Hoeheetteze?’ mompelde Aljosja. Hij was oud genoeg om het waarheidsgehalte van sprookjes te testen door de vertellers om concrete details te vragen.

‘Ze heette Marfa,’ antwoordde de oude dame. ‘Kleine Marfa. En ze was zo sprankelend als de junizonneschijn, en bovendien dapper en goedhartig. Maar Marfa had geen moeder, die was gestorven toen ze nog heel klein was. En hoewel haar vader was hertrouwd, was Marfa even moederloos als iedere andere wees. Want ook al was haar stiefmoeder een knappe vrouw, zo werd verteld, bakte ze heerlijke taarten, weefde ze fraaie stof en brouwde ze rijke kwas, haar hart was koud en wreed. Ze verafschuwde Marfa omdat ze zo mooi en goed was, en trok haar eigen lelijke, luie dochter bij alles voor. Eerst probeerde de vrouw Marfa lelijk te maken door haar het allerzwaarste werk in huis te laten verrichten, waardoor haar handen misvormd, haar rug krom en haar gezicht gerimpeld zouden worden. Maar Marfa was sterk, en ze was misschien tot enige toverkunst in staat, want ze voerde zonder klagen al haar taken uit en werd naarmate de jaren verstreken alsmaar mooier.’

‘Dus de stiefmoeder...’ Zodra ze Aljosja’s mond zag opengaan voegde Doenja daaraan toe: ‘... die Darja Nikolajevna heette, bedacht een ander plan om zichzelf eens en voor altijd van het meisje te verlossen. Op een kwade dag diep in de winter zei Darja dan ook tegen haar echtgenoot: “Volgens mij is het tijd om Marfa te laten trouwen, echtgenoot.”

Marfa was in de *ižba* pannenkoeken aan het bakken. Ze keek haar stiefmoeder stomverbaasd en vol vreugde aan omdat deze nooit eerder aandacht aan haar had geschonken, behalve dan om haar verwijten te maken. Maar haar vreugde veranderde al snel in schrik.

“Ik heb een geschikte echtgenoot voor haar gevonden. Breng haar met de slee naar het bos. We zullen haar uithuwelijken aan Morozko, de koning van de winter. Een meisje kan zich geen betere of rijkere echtgenoot wensen. Hij is nota bene de heerser over de witte sneeuw, de zwarte sparren en het zilver glanzende ijs!”

Haar man – hij heette Boris Borisovitsj – staarde zijn vrouw vol afschuw aan. Boris hield namelijk veel van zijn dochter en de ijzige omhelzing van de wintergod is niet geschikt voor sterfelijke meisjes. Maar misschien was Darja zelf ook tot enige toverkunst in staat, want haar man kon haar niets weigeren. Snikkend zette hij zijn dochter in de slee en reed diep het woud in, waar hij haar onder een sparrenboom achterliet.

Lange tijd zat het meisje daar, rillend en bevend, terwijl ze het alsmar kouder kreeg. Uiteindelijk hoorde ze een hoop gekraak en geknars. Toen ze opkeek zag ze Vorst op haar af komen, springend van boom naar boom en knippend met zijn vingers.’

‘Maar hoe zag hij eruit?’ wilde Olga weten.

Doenja haalde haar schouders op. ‘Daarover zijn geen twee verhalenvertellers het eens. Sommigen zeggen dat hij enkel een koude, krakende vrieswind is die tussen de sparren ruist. Volgens anderen is hij een oude man in een slee met heldere ogen en koude handen. Nog weer anderen beweren dat hij een krijger in de bloei van zijn leven is, volledig gehuld in het wit, met wapens van ijs. Niemand weet het. Maar terwijl ze daar zat kwam er iets op Marfa af; een ijzige wind-

vlaag geselde haar gezicht en ze kreeg het kouder dan ooit. Toen zei Vorst tegen haar, met de stem van de winterwind en de vallende sneeuw: “Heb je het lekker warm, mooi meisje?”

Marfa was een welopgevoed meisje dat haar ongemakken altijd zonder klagen verdroeg, dus antwoordde ze: “Jawel, dank u, heer Vorst.” Hier moest de demon om lachen, en terwijl hij dat deed, blies de wind harder dan ooit tevoren. Boven hun hoofd kreunden alle bomen. Weer vroeg Vorst: “En nu? Lekker warm, liefje?” Hoewel Marfa zo versteend was van de kou dat ze nauwelijks kon spreken, antwoordde ze: “Warm, ik ben warm, dank u.” Nu begon er boven hun hoofd een sneeuwstorm te woeden: de wind huilde en knarste met zijn tanden tot de arme Marfa zeker wist dat hij de huid van haar botten zou scheuren. Maar deze keer lachte Vorst niet, en toen hij voor de derde keer vroeg: “Lekker warm, mijn hartendiefje?”, dwong ze zichzelf tussen verstijfde lippen en terwijl de zwarte vlekken voor haar ogen dansten uit te brengen: “Ja... warm. Ik heb het warm, heer Vorst.”

Vervuld van bewondering vanwege haar moed kreeg hij toen medelijden met haar. Hij wikkelde haar in zijn mantel van blauw brokaat en legde haar in zijn slee. Toen reed hij het bos uit, naar huis, waar hij het meisje voor de deur legde, nog steeds gehuld in zijn schitterende mantel en met naast haar een kist vol edelstenen en gouden en zilveren sieraden. Marfa's vader snikte van vreugde bij het weerzien, maar Darja en haar dochter waren woedend toen ze Marfa in haar fraaie kleren zagen, stralend, en met een grote schat naast zich. Dus wendde Darja zich tot haar echtgenoot en zei: “Schiet op, man! Breng mijn dochter Liza in je slee naar het bos. De geschenken die Vorst Marfa heeft gegeven zullen niets zijn vergeleken met wat hij mijn dochter zal geven!”

Hoewel Boris zich diep in zijn hart tegen deze dwaasheid verzette, reed hij braaf met Liza in de slee weg. Het meisje droeg haar mooiste jurk en een dikke bontmantel. Haar vader bracht haar tot diep in het bos en liet haar onder dezelfde sparrenboom achter als haar halfzus. Op haar beurt zat Liza daar lange tijd. Ondanks haar bontmantel had

ze het erg koud gekregen toen Vorst eindelijk door de sparrenbomen naar haar toe kwam, knippend met zijn vingers en grinnikend in zichzelf. Hij danste recht op haar af, en de adem die hij haar in het gezicht blies was de noordenwind die je tot op het bot verkilt. Glimlachend vroeg hij: “Heb je het warm genoeg, liefje?” Rillend antwoordde Liza: “Natuurlijk niet, dwaas! Zie je dan niet dat ik verstijfd ben van de kou?”

De wind blies harder dan ooit, huilde en rukte. Het kabaal overstemmend vroeg hij: “En nu? Lekker warm?” Het meisje krijste toen terug: “Nee, idioot! Ik ben volkomen bevroren! Zo koud heb ik het nog nooit gehad! Ik zit hier te wachten op Vorst, mijn bruidegom, maar die nietsnut is niet komen opdagen.” Zodra hij dat vernam, werd Vorsts blik bikkelhard. Hij legde zijn vingers tegen Liza’s keel, boog zich voorover en fluisterde in haar oor: “Ben je nu lekker warm, mijn duifje?” Maar het meisje kon niet antwoorden omdat ze was gestorven zodra hij haar aanraakte. Nu lag ze daar bevroren in de sneeuw.

Thuis wachtte Darja haar ijsberend op. “Minstens twee kisten vol goud,” zei ze handenwrijvend. “Een trouwjurk van zijdefluweel en bruidsdekens van de zachtste wol.” Haar echtgenoot zweeg. De schaduwen begonnen langer te worden en nog steeds was er geen spoor van haar dochter te bekennen. Ten slotte stuurde Darja haar man eropuit om het meisje te halen, waarbij ze hem opdroeg de schatkisten voorzichtig te behandelen. Maar toen Boris aankwam bij de boom waar hij haar die ochtend had achtergelaten, trof hij daar helemaal geen schat aan: alleen het meisje zelf, dat dood in de sneeuw lag.

Met een zwaar gemoed tilde de man haar op en bracht haar naar huis. De moeder kwam naar buiten gerend zodra ze aankwamen. “Liza,” riep ze. “Mijn liefste!”

Maar toen zag ze het lijk van haar kind in een hoopje op de bodem van de slee liggen. Op dat moment raakte de vinger van Vorst Darja’s hart en viel ook zij ter plekke dood neer.’

Er viel een korte, tevreden stilte.

Toen zei Olga op klagende toon: ‘Maar wat gebeurde er met Marfa? Trouwde ze met hem? Met de winterkoning?’

‘Dat noem je nog eens een ijzige ontvangst,’ mompelde Kolja grijnzend tegen niemand in het bijzonder.

Doenja schonk hem een strenge blik, maar verwaardigde zich niet te reageren.

‘Nee, Olja,’ zei ze tegen het meisje. ‘Dat lijkt me niet. Wat moet Winter nu met een sterfelijk meisje? Het lijkt me eerder dat ze een rijke boer trouwde die ze kon verblijden met de grootste bruidsschat van heel Roes.’

Olga leek te willen protesteren bij deze prozaïsche afloop, maar Doenja was al met krakende botten opgestaan om te gaan slapen. De bovenkant van de kachel was zo groot als een royaal bed en zowel de oude als de jonge mensen en de zieken sliepen er. Daar maakte Doenja nu het bed voor haar en Aljosja op.

De anderen kusten hun moeder en glipten weg. Als laatste stond ook Marina op. Ondanks haar dikke winterkleden merkte Doenja nogmaals op hoe mager ze was geworden. Het raakte de oude dame in haar ziel. Binnenkort is het lente, sprak ze zichzelf troostend toe. Dan worden de bossen groen en geeft het vee voedzame melk. Ik zal pastei voor haar bakken met eieren, gestremde melk en fazant, en de zonnestralen zullen haar beter maken.

Maar de blik in Marina’s ogen vervulde de oude min met een akelig voor gevoel.

DE KLEINDOCHTER VAN DE HEKS

EINDELIJK WERD HET LAMMETJE GEBOREN, SLIJMERIG EN SPICHTIG, zo zwart als een dode boom in de regen. De ooi begon het diertje dwingend schoon te likken en al snel stond het piepkleine wezentje zwaaiend op zijn nietige hoefjes overeind. ‘*Molodets,*’ zei Pjotr Vladimirovitsj tegen de ooi, waarna hij zelf ging staan. Zijn pijnlijke rug protesteerde toen hij hem rechtte. ‘Je had alleen wel een betere avond kunnen uitkiezen om geboren te worden.’ Buiten leek de wind te tandenknaarsen. Het schaap sloeg nonchalant met haar staart. Pjotr liep grinnikend weg. Een mooie ram, geboren in de klauwen van een late sneeuwstorm. Een goed voorteken.

Pjotr Vladimirovitsj was een aanzienlijk man: een bojaar met vruchtbare landbouwgrond en met velen die deden wat hij hun opdroeg. Het was zijn eigen keuze om nachtenlang bij drachtig vee door te brengen; hij was er altijd bij wanneer een kersvers lid zijn kudde kwam verrijken, en vaak trok hij het met zijn eigen bloederige handen naar het licht.

De natte sneeuw viel niet langer en het begon op te klaren. Een paar dappere sterren piepten tussen de wolken tevoorschijn toen Pjotr het erf op stapte en de staldeur achter zich dichttrok. Ondanks de dooi was zijn huis bijna tot aan de dakrand begraven in een sneeuwberg voortgebracht door een lange winter. Alleen het puntdak en de schoorstenen hadden aan dit lot weten te ontkomen, evenals het pad naar de deur, dat ijverig werd vrijgehouden door Pjotrs zonen.

De helft van het grote huis die in de zomer werd gebruikt, beschikte over brede ramen en een open haard. Maar zodra de winter begon,

werd die vleugel gesloten; daarom zag die er nu verlaten uit, begraven in de sneeuw en bedekt met een dikke laag ijs. In de winterhelft van het huis bevonden zich reusachtige kachels en kleine, hoge ramen. Uit de schoorstenen kringelde continu rook en bij de eerste strenge vorst schoof Pjotr ijsplaten voor de vensters om de kou buiten en het licht binnen te laten. Op dit moment wierpen de vlammen in de slaapkamer van zijn vrouw een flakkerende goudkleurige baan op de sneeuw.

Denkend aan zijn vrouw haastte Pjotr zich voort. Marina zou blij zijn met de geboorte van het lam.

De looppaden die de buitengebouwen met elkaar verbonden waren voorzien van een vloer en dak van boomstammen, wat bescherming bood tegen regen, sneeuw en modder. Maar de dageraad had natte sneeuw met zich meegebracht, die het hout had doorweekt en vervolgens bevroren. De vloer was verraderlijk glad en de natte, manshoge sneeuwhoppen waren gespikkeld door de waterdruppels. Pjotrs laarzen van vilt en bont behielden gelukkig goed grip op het ijs. In de keuken bleef hij te midden van de slapenden even staan om water over zijn slijmerige handen te scheppen. Boven op de kachel draaide Aljosja zich om en kreunde in zijn slaap.

De kamer van zijn vrouw was klein – vanwege de vorst – maar licht en naar noordelijke maatstaven luxueus. De houten wanden waren bedekt met geweven lappen en het prachtige vloerkleed – onderdeel van Marina's bruidsschat – was via allerlei omwegen uit Tsargrad zelf afkomstig. De houten krukjes waren versierd met schitterend houtsnijwerk en her en der lagen hoopjes zachte wolven- en konijnenvachten.

De kleine kachel in de hoek verspreidde een vurige gloed. Marina was nog niet naar bed gegaan; met een omslagdoek van witte wol om haar schouders zat ze bij het vuur haar haar te kammen. Zelfs na vier kinderen was het nog steeds dik en donker en reikte het bijna tot haar knie. In het vergevingsgezinde vuurschijnsel leek ze erg veel op de bruid die Pjotr zo lang geleden mee had genomen.

'Is het achter de rug?' vroeg ze. Ze legde haar kam opzij en begon haar haar te vlechten. Haar blik bleef op de kachel gericht.

‘Ja,’ antwoordde Pjotr afwezig. In de behaaglijke warmte was hij zijn kaftan aan het uittrekken. ‘Een fraaie ram. En zijn moeder maakt het ook goed – een goed voorteken.’

Marina glimlachte. ‘Daar ben ik blij om, want we kunnen een ram wel gebruiken,’ zei ze. ‘Ik draag een kind.’

Met zijn hemd half uitgetrokken verstarde Pjotr. Hij opende zijn mond en sloot hem weer. Natuurlijk was het mogelijk. Maar ze was de jongste niet meer en ze was die winter erg mager geworden...

‘Nog een?’ vroeg hij. Hij kwam overeind en legde zijn hemd weg.

Marina merkte de spanning in zijn stem op en haar lippen krulden zich in een treurig glimlachje. Ze bond het uiteinde van haar vlecht met een leren veter samen voor ze reageerde. ‘Ja,’ zei ze, terwijl ze haar vlecht over haar schouder gooide. ‘Een meisje. Ze zal in de herfst geboren worden.’

‘Marina...’

Zijn vrouw hoorde de onuitgesproken vraag. ‘Ik wilde haar,’ zei ze. ‘Ik wil haar nog steeds.’ En toen, zachter: ‘Ik wil een dochter zoals mijn moeder was.’

Pjotr fronste. Marina sprak nooit over haar moeder. En Doenja, die samen met Marina in Moskou had gewoond, bracht haar ook zelden ter sprake.

Tijdens de heerschappij van Ivan I, zo ging het verhaal in elk geval, reed er een haveloos meisje door de kremlin-poort, met als enige metgezel een groot grijs paard. Ondanks de smerigheid, de honger en de zware omstandigheden in de stad gonsde het van de geruchten. Ze was zo sierlijk, zeiden de mensen, en ze had ogen als het zwanenmeisje in het sprookje. Na verloop van tijd bereikten de geruchten ook de grootvorst. ‘Breng haar naar me toe,’ zei Ivan licht geamuseerd. ‘Ik heb nooit eerder een zwanenmeisje gezien.’

Ivan Kalita, oftewel Ivan de Geldzak, was een wrede vorst, verteerd door ambitie, en kil, slim en schraperig. Anders had hij ook niet meer geleefd; in Moskou maakten vorsten het nooit lang. Maar, zeiden de bojaren na afloop, zodra Ivan dit meisje zag, bleef hij tien volle minuten stokstijf zitten. Enkele toeschouwers met meer verbeel-

dingskracht bezwoeren dat zijn ogen vochtig waren toen hij op haar af liep en haar hand pakte.

Op dat moment was Ivan al tweemaal weduwnaar geworden en was zijn oudste zoon ouder dan zijn jonge geliefde. Toch trouwde hij een jaar later dit mysterieuze meisje. Maar zelfs de grootvorst van Moskou kon de geruchten niet doen verstommen. De prinses wilde nooit vertellen waar ze vandaan kwam, toen niet en op geen enkel ander moment. De bedienden fluisterden dat ze dieren kon temmen, dat ze in haar dromen de toekomst zag en regen kon oproepen.

Pjotr raapte zijn overkleding bij elkaar en hing die bij de kachel. Door zijn praktische inslag had hij de praatjes altijd schouderophalend aangehoord. Maar nu zat zijn vrouw doodstil in het vuur te starren. Alleen de vlammen bewogen en wierpen een gouden gloed over haar hand en hals. Haar gedrag gaf Pjotr een ongemakkelijk gevoel. Hij ijsbeerde over de houten vloer.

Sinds Vladimir heel Kiev in de Dnjepr had gedoopt en de oude goden door het slijk had gehaald, was heel Roes christelijk. Maar het land was groot en veranderde traag. Vijfhonderd jaar geleden, toen de monniken voor het eerst naar Kiev waren gekomen, heersten in Roes nog tal van onbekende machten, en enkele daarvan hadden weerspiegeld gelegen in de alwetende ogen van de vreemde prinses. Dat beviel de kerk niet. Op aandringen van de bisschop werd haar enig kind, Marina, uitgehuwelijkt aan een bojaar in de woeste wildernis, op vele dagreizen van Moskou.

Pjotr prees zich gelukkig met zijn gunstige lot. Zijn vrouw was even wijs als mooi; hij hield van haar en zij van hem. Maar Marina sprak nooit over haar moeder, en Pjotr vroeg nooit naar haar. Hun dochter, Olga, was een heel gewoon meisje, aantrekkelijk en gehoorzaam. Ze hadden geen behoefte aan nog een dochter, en zeker niet aan een erfgename van de gaven waarover praatjes van een onbekende grootmoeder de ronde deden.

‘Weet je zeker dat je er sterk genoeg voor bent?’ vroeg Pjotr uiteindelijk. ‘Zelfs Aljosja kwam al als een verrassing, en dat was drie jaar geleden.’

‘Ja,’ antwoordde Marina terwijl ze haar hoofd naar hem toewendde. Haar hand balde zich langzaam tot een vuist, maar dat zag hij niet. ‘Ik zal haar geboren zien worden.’

Even was het stil.

‘Marina, wat jouw moeder was...’

Zijn vrouw pakte zijn hand en stond op. Hij sloeg een arm om haar middel en voelde haar onder zijn aanraking verstijven.

‘Ik weet het niet,’ zei Marina. ‘Ze had gaven die ik niet heb. Ik herinner me nog dat de edelvrouwen in Moskou over haar fluisterden. Maar gaven als de hare zijn een geboorterecht voor de vrouwen die van haar afstammen. Olga is meer jouw dochter dan de mijne, maar dit meisje’ – Marina bracht haar vrije hand omhoog alsof ze de zuigeling al vasthield – ‘zal anders zijn.’

Pjotr trok zijn vrouw dicht tegen zich aan. Plotseling klampte ze zich stevig aan hem vast. Haar hart klopte tegen zijn borst. In zijn armen voelde ze warm aan. Hij rook de geur van haar haar, schoongewassen in het badhuis. Het is al laat, dacht Pjotr. Geen zorgen voor de dag van morgen. Het was nu eenmaal de taak van vrouwen om kinderen ter wereld te brengen. Zijn vrouw had hem er al vier geschonken, en een vijfde zou haar ook wel lukken. Als er iets vreemds aan het kindje was, zag hij dat dan wel weer.

‘Dat je haar in goede gezondheid mag voldragen, Marina Ivanovna,’ zei hij. Zijn vrouw glimlachte. Omdat ze met haar rug naar het vuur stond, zag hij niet dat haar wimpers vochtig waren. Hij tilde haar kin op en kuste haar. In haar hals klopte een ader, maar onder haar zware mantel was ze zo mager en broos als een vogeltje. ‘Kom in bed,’ zei hij. ‘Morgen is er melk, de ooi kan wel wat missen. Doenja zal hem voor je koken. Je moet aan het kindje denken.’

Marina drukte haar lichaam tegen het zijne. Net als tijdens hun periode van hofmakerij tilde hij haar op en zwaaide haar in het rond. Ze lachte en sloeg haar armen om zijn hals. Maar haar ogen keken een ogenblik langs hem heen en staarden in het vuur alsof ze de toekomst in de vlammen kon lezen.

‘Zorg dat je het kwijtraakt,’ zei Doenja de volgende ochtend. ‘Het maakt me niet uit of je een meisje, een prins of een of andere profeet van vroeger in je buik draagt.’ Tegelijk met het ochtendlicht was de natte sneeuw teruggekeerd en buiten ging het donderend tekeer. De twee vrouwen installeerden zich vlak naast de kachel, zowel voor de warmte als voor het vuurschijnsel, dat ze nodig hadden voor hun verstelwerk. Doenja stak haar naald ongewoon driftig in de stof. ‘Hoe eerder, hoe beter. Je hebt het gewicht noch de kracht om een kind te voldragen, en zelfs als dat je door een wonder wel lukte, zou je de geboorte niet overleven. Je hebt je man drie zonen geschonken en je hebt al een dochter. Waarom zou je er nog een willen?’ Doenja was in Moskou Marina’s min geweest, was haar gevolgd naar het huis van haar man en had al haar vier kinderen verzorgd. Ze nam geen blad voor de mond.

Marina’s glimlach droeg een spoor van spot. ‘Wat zeg je nou, Doenjasjka?’ zei ze. ‘Wat zou vader Semjon wel niet zeggen?’

‘De kans dat vader Semjon in het kraambed zal sterven is niet erg groot, of wel? Terwijl jij, Maroesjka...’

Marina keek zwijgend neer op haar verstelwerk. Maar toen ze in de toegeknepen ogen van haar min keek, leek haar gezicht zo doorzichtig als water, waardoor Doenja bijna meende het bloed door haar hals te zien kruipen. ‘Wat heb je gezien, kind?’

‘Het is niet belangrijk,’ zei Marina.

‘Zorg dat je het kwijtraakt,’ zei Doenja bijna smekend.

‘Dit kindje moet ik wel krijgen, Doenja; ze wordt net als mijn moeder.’

‘Je moeder! Het haveloze meisje dat in haar eentje uit het bos kwam rijden? Dat na een poosje niet meer dan een schim van zichzelf was omdat ze het niet kon verdragen onder het Byzantijnse juk te leven? Ben je vergeten wat een verschrompeld grauw vrouwtje ze werd? Hoe ze gesluierd naar de kerk strompelde? Zich schuilhield in haar kamers en zoveel at dat ze rond en vet werd en een lege blik in haar ogen kreeg? Je moeder. Zou je je eigen kind zoiets toewensen?’

Doenja klonk als een krassende kraai, want zij zag tot haar verdriet

weer levendig het meisje voor zich dat naar Ivan Kalita's paleis was gekomen, verloren en fragiel, en hartverscheurend mooi, een spoor van wonderen achter zich aan. Ivan was betoverd, en de prinses? Nou ja, misschien vond ze wel even vrede bij hem. Maar ze lieten haar in het vrouwenkwartier wonen, hulden haar in zwaar brokaat, gaven haar iconen, bedienden en grote stukken vlees. Beetje bij beetje doofde die vurige gloed, het licht dat iedereen de adem benam. Al lang voor ze haar onder de grond begroeven had Doenja om haar heen-gaan gerouwd.

Marina glimlachte bitter en schudde haar hoofd. 'Nee. Maar weet je nog hoe ze daarvóór was? Daar vertelde je me altijd verhalen over.'

'Alsof haar gaven of wonderen haar ook maar enig geluk hebben gebracht,' gromde Doenja.

'Ik heb maar een fractie van haar talenten,' ging Marina verder, de oude dame negerend. Doenja kende haar meesteres goed genoeg om te horen dat ze dat betreunde. 'Maar bij mijn dochter zal dat anders zijn.'

'En dat is voldoende reden om de andere vier moederloos te laten opgroeien?'

Marina keek naar haar schoot. 'Ik... Nee. Ja. Als het moet.' Haar stem was nauwelijks nog hoorbaar. 'Maar misschien overleef ik het wel.' Ze hief haar hoofd. 'Je belooft me toch wel dat jij voor ze zult zorgen?'

'Ik ben al oud, Maroesjka. Ik kan je dat wel beloven, maar wanneer ik sterf...'

'Het zal goed met ze gaan. Dat... dat zal wel moeten. Ik kan de toekomst niet voorspellen, Doenja, maar ik zal haar geboren zien worden.'

Doenja sloeg een kruis en zei niets meer.